

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

**D. Haymo-//nis Episcopi Hal-//berstattensis, De Varietate//
librorum, siue de Amore cœlestis// patriæ libri. III. ...**

Haimo <Halberstadensis>

Coloniae, 1531

VD16 H 231

Liber Primus

urn:nbn:de:hbz:466:1-29814

Dr HAYMONIS EPI^s

SCOPI HALBERSTATTEN

sis, de amore cælestis patriæ,
liber primus.

De qualitate futuræ ac perpetuæ vitæ.

Caput .I.

Prosp.

E futura enim vita plus creden-
dum est quam scribitur. Quia
nec potest tātum inde proferri
sermone, quantum potest men-
te complecti. Et minus conci-
pit mentis quamlibet profunda
complexio, quam se habet rei ipsius magnitudo. Er-
go futura vita creditur beate sempiterna, & sempi-
terne beata, vbi est certa securitas, secura tranquilli-
tas, tranquilla iucunditas, felix æternitas, æterna fe-
licitas: ibi amor perfectus, timor nullus, dies æternus,
alacer motus, & vnus omniū spiritus de cōtempla-
tione dei sui, ac de sua cum illo permanfione securus.
Vbi ipsa ciuitas, quæ est angelorū, sanctorum, & ho-
minū congregatio beata, meritis fulgentibus micat
æterna salus exuberat, veritas regnat. Vbi nec fallit
quisquam nec fallitur: vnde nullus beatus eijcitur, &
nullus miser admittitur. Ad quam qui bonorū ope-
rum cōsummatione peruenerint beatus angelis simi-
les erunt, & simul cum deo suo sine fine regnabunt.
Quod hic crediderunt, ibi videbunt, sui creatoris sub-

LIBER PRIMVS.

stantiam mundis cordibus contemplantes, æterna exultatione gaudebūt. Dilectione diuina ac mutua delectatione possessi Deo suo in æternū, & inuicem sibi feliciter adhærebunt, & in illa æterna vita omnes Sancti Deum videbūt, vbi sine fine gaudebunt. Ibi gaudebūt, vbi premiū reportabūt: ibi recepturi sunt premiū, vbi non solū deuictis, sed etiā finitis hostib⁹ triumphabūt: ibi triūphabūt vbi vltèrius aduersariū non timebunt. Ibi humanorū peccatorū tanta & tam perfecta erit munditia, vt habeant vnde munitatori suo Deo gratias agant, non vnde offensi aliquibus peccatorū sordibus erubescant. Quia ibi nec vlla peccata, nec peccatores erunt, & qui ibi fuerint iam peccare nō poterunt. Ibi em̄ gaudent, & sine fine gaudebunt. Ibi hymnidici Angelorū chori, ibi & societas supernorum ciuium, ibi dulcis solemnitas à peregrinationis huius tristici labore redeuntiū. Ibi prouidi Prophetarū chori, ibi iudex Apostolorū numerus, ibi innumerabilium martyrum victor exercitus, tanto illic lætior, quanto hic durius afflictus. Ibi confessorū constātia premij sui perceptiōe consolata. Ibi fideles viri quos à viriditatis suo robore voluptas seculi emollire non potuit. Ibi sanctę mulieres quę cū seculo sexum vicerunt. Ibi pueri, qui hic annos suos moribus transcenderunt. Ibi senes, quos hic etas de-
Greg.
Prosp.

Quia singulis præmia sua sufficientia erunt, & capere amplius præmijs suis iam perfecti non poterunt.

HAY. DE VARIET. LIB.

& in illa tanta beatitudinis regione nec maiora me-
 rita sibi aliquis arrogabit. quia arrogantia ibi nulla
 erit: nec superiori inferior inuidebit, quia inuidia ibi
 esse non poterit. Et ideo si ibi erit distantia mansio-
 nū, summa in illis erit vnus perfectionis æqualitas,
 quibus erit regni cælestis vna felicitas. Denarius qui
 dem ille equalis est illis omnibus, quæ paterfamilias
 eis qui opertati sunt in vinea iubet donari omnib⁹,
 non ideo discernēs qui minus, & qui amplius labo-
 rauerunt. Quo vtiq; denario vita significatur æter-
 na vbi amplius alio nemo viuit. qm̄ viuendi non est
 distantia, nec in æternitate mansura, sed multæ man-
 siones diuersas meritoꝝ in vnitæte æterna significāt
 dignitates. Alia em̄ gloria solis, alia gloria lunæ, alia
 gloria stellarū: Stella enim à stella differt in gloria, sic
 & resurrectio mortuorū. Tanq̄ stelle sancti diuersas
 mansiones diuersæ claritatis, tanq̄ in cælo sortiunt̄
 in regno, sed propter vnum denariū nullus separāt̄
 à regno: atq; ita erit Deus omnia in omnibus: vt qm̄
 Deus charitas est, per charitatē facit, vt quod habēt
 singuli, cōmune sit omnibus. Sic em̄ quisq; etiam ip̄e
 habet, cum amat in altero, quod ip̄e non habet. Nō
 erit itaq; inuidia imparis claritatis, cum regnauerit ī
 omnibus vnitas charitatis. Quāuis in illa retributio-
 ne perpetua ea dignitas omnibus non sit, vna tamē
 erit om̄ib⁹ vita beatitudinis. Vnde & per semetip̄m
 dominus dicit: In domo patris mei mansiones mul-
 tæ sunt. Sed tamē qui in vineam cōducti sunt, quam-
 uis diuersis horis venerint, vnum tamē denariū per-
 ceperunt. Qua itaq; ratione conueniant mansiones

Aug.
Mat. 20.

1. Co. 15.

Grego.

Ioan. 14.

LIBER PRIMVS.

multę cum vno denario: nisi quia diuersę quidē beatorum ciuium dignitates erunt, sed tamē vna requies æternæ retributionis. Nam & si dispar erit meritū singulorū: nō erit diuersitas gaudiorū. Quia etsi alter minus, atq; alius amplius exaltatur, omnes tñ vnū gaudium de cōditoris sui visione letificat: & semel illius beatæ vitæ facti participes, inexplebiliter autorem beatitudinis suæ cōspiciunt. Et merito suæ stabilitatis in eternū felices effecti, de sua permanēte securi sunt, qui summū solidumq; gaudiū, quo inexplebiliter perfruuntur de diuina cōtemplatione percipiunt, ac Deo suo infatigabiliter & amanter inseruiunt. Ita perfecte beati, vt nec cupiant beatiores fieri vltra nec valeant. Erit em̄ illis in illa beata patria, intellectus sine terrore, memoria sine obliuioe, cogitatio sine peruagatione, charitas sine simulatioe, sensus sine offensione, incolumitas sine debilitate, salus sine dolore, vita sine morte, facilitas sine impedimēto, saturitas sine fastidio, & tota sanitas sine morbo. Ibi nec fletus vllus potest esse, nec gemitus. Habebūt ibi om̄es Sancti amorem perfectum, timorē nullū, gaudium sempiternū. Ibi erit volūtas recta, cupiditas nulla. Quoniam fruendo cælestibus bonis, ad quæ peruenire cupiebant, nihil eis deerit quod vltiori cōcupiscant, & illi perpetua regione securitatis ac pacis perfecte beati, nec timoris stimulos passuri sunt, nec doloris. Ibi erit omnium fidelium catholicorū salus plena, corruptibilitas nulla, & immortalitas beata. Ibi erit prudentiæ ac sapiētiæ perfectio vera, rerum omnium cognitio tota. Ibi quicumq; saluus fuerit, peri

HAY. DE VARIET. LIB.

re vltra non poterit, sed animus Deo subiectus, cum carne sibi subiecta regnabit in pace sempiterna. Que autem lingua dicere, vel quis intellectus capere sufficit illa superne ciuitatis quanta sint gaudia, angelorum choris interesse, cum beatissimis spiritibus gloriæ cōditōris assistere, presentem vultum Dei cernere, in circūscriptum lumen videre, nullo mortis metu affici, incorruptionis perpetuæ munere lætari? Nemo namq; mortaliū dicere aut cogitare potest, quanta in illa perpetua regione sint gaudia iustorū, dicente scriptura: *Oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor hominis ascendit que præparauit Deus diligentibus se.* Diligamus ergo Deum fratres charissimi, eius videlicet mandata custodiendo. Diligere enim Deum mandata eius custodire est. Ipse enim ait: *Siquis diligit me sermones meos seruabit.* Et Ioānes in epistola sua ait: *Qui dicit, quia diligo Deum, & mandata eius non custodit, mendax est.* Curemus per omnia mandata dei in quantum ipse dederit custodire, elemosynas faciendo, orationibus, lachrymis, vigilijs, ieiunijsq; insistēdo. Bona quibuscunq; possimus operando, ea quæ mala sunt declinādo, & q̄ sancta & Deo placita sunt, ipso adiuvante totis viribus operando, vt peruenire mereamur ad sanctam societatem Angelorum ciuiū, æternam Hierusalem: in qua ē electorū omniū societas sancta, solemnitas certa, requies segura, pax vera, vita perpetua. Ad quam illorū omnium qui in ea sunt meritis & precibus adiuti mereamur ascendere, eo

Greg.

1. Cor. 2.

Ioan. 14.
1. Ioan. 2.

LIBER PRIMVS.

donante qui per infinita viuit secula, Amen.

Quanta electorū sit gloria, videre Deum

Caput .II.

NVllus sermo explicare, nullus valet sensus cō Beda.
prehendere, quanta sint gaudia iustorū cum
acceserint ad Zion montē, & ciuitatem Dei
viuentis Hierusalem cælestem, & multorum miliū
Angelorum frequentiam, ipsumq; ciuitatē eiusdem
artificem & cōditorem Deum, non per speculum &
in enigmatē, sicut nunc, sed facie ad faciem cōspexe-
rint. De qua visione dicit beatus Petrus loquēs de ^{r. Pe. 1.}
domino fidelibus: In quem nunc quoq; non vidē-
tes creditis, quem cum videritis exaltabitis læticia
inenarrabili & glorificata. Explicari non potest il-
lius læticiæ magnitudo, vbi anima ad propriam ge- Ioan.
nerositatem regressa, cum fidutiā cœperit iam vide-
re Deum suum, cui congregatio sancta ex angelis at-
q; archangelis, thronis, & dominationibus, princi-
patibus ac potestatibus assistet, Qualis gloria æter-
num regem videre placatum nulla vox dicere suffi-
cit, nulla cogitatio comprehendere potest. Effugit
enim omnem sermonem, atq; omnem sensum hu-
manę mētis excedit decus illud, illa pulchritudo, illa
virtus, illa gloria, illa magnificentia, illa maiestas. O
quā ineffabiliter felix nimiūmque beatus, qui De-
um in illa perpetua regione videre meruerit, vbi si-
ne fine cū Angelis & archangelis feliciter gaudebit.

Quod anteq̄ Sancti ad futuram perue-
niant beatitudinem, perfecte Deum videre
non possint. Caput .III.

Prosp. **I**N illa beata vita quæ futura est, Deum sicuti est p-
fecte videbunt sancti, vbi & ipsi erunt vitæ æter-
næ ac regni cælestis cōsecutione perfecti. Cæterū
si hic perfecte potuisset substātiā Dei humana fra-
gilitas contemplari, nunquam sanctus Euangelista
ioan. 6. dixisset: Deum nemo vidit vnq̄: non dixit, nemo vi-
debit. Deniq; vt euidenter ostēderet visionē Dei nō
negatam sanctis hominibus, sed dilatam quod in p-
senti tempore negauit, in futuro promisit dicens: Be-
Mat. 5. ati mundo corde, quoniā ipsi Deum videbunt. nec
hic dixit, quoniam ipsi Deum vidēt. Igitur Deus, qui
in hac vita sine alicuius elementi adsumptiōe nec po-
tuit videri nec potest, in futura vita videndus est. Ibi
est cōtemplationis diuinę sperāda perfectio, vbi erit
bonorum omniū plenitudo. Et ideo cōtemplatiua
vita, in qua creatorem suum creatura intellectualis
ab omni peccato purgata, atq; ex omni parte sanata
visura est, à contemplando, id est, videndo nomen
accepit. Quod si ita est illa vita, vbi Deus vide-
ri potest, ipsa cōtemplatiua vita credenda est. In pre-
senti aut̄ vita miseris erroribusq; plenissima, Deum
videri sicuti est non posse, dubium nō est. Nec moue-
at quod hic quoq; à iustis antiquis visum legim⁹ De-
um, quia non est in hac humiliatiōe nostra sic visus,
sicut in illa claritate videndus est. Quandoquidem

LIBER PRIMVS.

in forma visibilis creaturæ, in qua pro dispensatiōe temporū, vbi voluit, & quibus voluit, iustis apparuit, nec potuit nec potest videri, sed poterit cum ad supernam patriam peregrinatio nostra peruenerit, & mortale nostrum immortalitas beata vestierit, atq; ad cōtemplationem diuinam, vel perceptionem celestium præmiorum, omnes vere fideles, fides ipsa, quæ hic futura credebantur, impleta perduxerit.

Quod hic per fidē potest, in futuro autē poterit Deus videri per speciē. Cap. III.

AIt enim sanctus Apostolus: Per fidem ambulamus, non per speciem. Fides ergo est per quam ambulatur, & species quæ videtur. Quia in hac vita vbi per fidem bene viuendo proficimus, bonorum operum quodammodo passibus ambulamus. In futuro autem peruenientes ad speciem iam non erit quo vel vt proficiendo vltius ambulemus, sed ipsam speciem, ad quam per fidem spiritalem ambulamus, peruenimus, insatiabili delectatiōe videbimus. In quantum autem valet humana mens, quam suus creator ad suam fecit imaginē, studeat etiam hic intelligibiliter Deum videre per fidem, vt eum plenius videat cum peruenerit munere ipsius conditoris sui ad speciem.

In quanta claritate ab electis suis videbitur Deus in regno suo.

Caput . V.

Prosp.
2. Cor. 5.

HAY. DE VARIET. LIB.

Beda. **Mat. 17.** **I**n ea claritate qua discipuli viderunt dñm fulgentem in monte, in ea peracto iudicio ab omnibus Sanctis in regno suo videbitur. Sed qđ mortales adhuc, corruptibiles discipulorū oculi sufferre nequiverunt, tunc per resurrectionē iam facta incorruptibilis, potēter intueri sufficit om̄is ecclesia Sanctorū,

Esa. 33. de qua scriptum est: Regem in decore suo videbunt oculi eius. Decorem illū, gloriam illā, pulchritudinē illam, magnificentiā illam, virtutē illā, claritatē illā, maiestatē illā, q̄lis per omnia sit, nulla vox hoīm dicere potuit aut potest. Cōferam⁹ oculos ad illū mōtē in quo transformatus est Christus, & videamus splendorē eius, illum quo tunc transformatione resplenduit, nec sic quidem inueniemus cunctā nobis illius claritatē futuriq; seculi gloriam patefactam. Illa enim transformatio facta est non in quantū bonorum futuroꝝ veritas habet, sed quantū ferre oculi poterant intuentem. Sic enim in euangelio dicit:

Mat. 17. Quia resplenduit sicut sol. Incorruptorū autē gloria corporū, non hoc tantum splendoris emittit, quantū ex ista corruptibili luce procedit, nec talem lucē, q̄lem nunc mortales oculi capere possunt, sed tantus erit futurae lucis splendor, quantū corpore⁹ ferre nō possit aspectus, cū tamen illum tulerit qui in mōtis transformatione resplenduit. Vnde ostenditur, qđ tantum reuelatum sit, quantū ferre mortaliū oculi potuerūt. Nec tamen tulerunt ex integro, sed ceciderunt (inquit) in faciem suam super terram.

De resurrectione, ⁊ vita Sanctorum.

LIBER PRIMVS

Caput VI.

Resurgent igitur Sanctorum corpora sine vilo vitio, sine vlla deformitate, sicut sine vlla corruptione, onere, difficultate. In quibus tanta facilitas, quanta felicitas erit. Receptis cum incorruptione atq; immortalitate corporibus, municipatum patriæ cælestis accipient, atq; eius in eternū ciues effecti promissa præmia reportabunt. Ibi eis exuberabit tanta læticia, tanta cælestium gratia gaudiorum, vt remuneratori suo pro tantis muneribus gratias agant, & nullum fastidium ex ipsa affluentium bonorum perceptione sustineant. Ibi nō latebit perfecte beatos aliquid secretorū, qui, quod est longe præstariū, ipsum visuri sunt mūdis cordibus Deum. Quandoquidem humana creatura ita perfecta erit, vt in melius aut deterius vltra mutari non possit. Quicquid hic humanis corporibus vitiandis, aut ferarū morsus ademerit aut improviso casus abstulerit, aut malarum valetudinū genera diuersa decerpserint, aut humana crudelitas amputauerit, aut si ignis vel quilibet alia res aliquid debilitatis intulerit, aut ipsa senectus etiam sanis onerosa negauerit, hæc atq; his similia corporū damna, vna ibi resurrectione reparabit, atque ea corpora membris omnibus instaurata incorruptibilis sanitas optinebit. Statum em̄ illius sanctę resurrectionis ac perpetuę vitę cōsideremus, in quā tū nobis considerare possibile est, & vt em̄ vere est, cōprehendere nullus sermo sufficiet, sed quantum possumus ex his quę legimus, & per enigmata accipim⁹, re-

HAY. DE VARIET. LIB.

nuem quandam opinionem de ea capiam^o. Dicitur de ea quodam loco: quod aufugiet ibi dolor, & tristitia, & gemitus. Quid hac vita beatus, vbi non est paupertatis metus, nō ægretudinis lædit iniuria? Ne
Aug. mo irascitur, nemo inuidet, nulla cupiditas exardescit, nullum ibi desiderium, nulla honoris pulsatio ex potestate ambitio, sed omnis vitiorū labes sopita & penitus extincta est, pax cuncta cōtinet & læticia. Trāquilla sunt omnia & quæta, iugis splendor & lux, nō ista quæ nunc est, sed tanto splendidior, tanto clarior, quāto splendidior nūc sol est lucerna. Nulla ibi nox, nullæ tenebræ, cōcursus nullus nubium, nulla frigoris, nulla ardoris asperitas. Non est ibi senectus nec senectutis miseria, sed omne quicquid corruptionis est exulat, & gloria incorruptionis cuncta circumdat. Vnde per Paulum dicitur: Ipsa creatura liber
Ro. 8. aliter à seruitute corruptionis, in libertatē gloriæ filiorum Dei. Electos em̄ nunc pœna corruptionis aggrauat, sed tūc incorruptionis gloria exultat, & quātum ad presentis necessitatis pondera nunc in Dei filiis de libertate nihil ostendit. Quantū vero ad subsequēntis libertatis gloriam, tunc in Dei famulis de seruitute nihil apparebit. Creatura ergo seruitute corruptionis exuta, & dignitate libertatis accepta, in filiorū Dei gloriam vertitur. quia vnita Deo per spiritum, quasi hoc ipsum quod creatura est, trāsisse ac subegisse declaratur.

Quod detrimenta angelicæ ruinae ex sanctis reparantur hominibus.

LIBER PRIMVS.

Caput VII.

EX redemptione hominū ruinae illius angelicę Aug.
 detrimenta reparantur. Et utiq; nouerunt an
 geli sancti docti de Deo, cuius veritatis eterne
 contemplatione beati sunt, quanti muneri supple-
 mentum de genere humano integritas illius ciuita-
 tis exspectet. Propter hoc ait Apostolus, instaurari Ep. r.
 omnia in Christo quę in cęlis sunt, & quę in terris.
 In ipso instaurantur quippe quę in cęlis sunt, cū id
 quod in angelis lapsum est, ex hominibus redditur.
 Instaurantur aut quę in terris sunt, cum ipsi homi-
 nes q̄ prædestinati sunt in æternā vitam, à corrupti-
 onis vetustate innouantur. Illa em̄ superna ciuitas
 ex angelis & hominibus constat, ad quam tantū cre-
 dimus humanum genus ascendere, quantos illic cō-
 tingit electos angelos remansisse, sicut scriptū ē: Sta-
 tuit terminos gentium fm̄ numerum angelorū dei.

Quod electi in æterna patria cunctos re-
 cognoscunt bonos. Caput VIII.

Electi autem in æterna patria non solum eos
 agnoscunt bonos, quos in hoc mundo noue Grego.
 rāt, sed velut viros visos ac cognitos recogno-
 scunt bonos, quos nunq̄ viderunt. Nam cum anti-
 quos patres in illa æterna hæreditate viderint, eis in-
 cogniti per visionem non erunt, quos in opere sem-
 per nouerunt. Quia enim illic omnes communi
 claritate Deum cōspiciunt, quid est quod ibi nesciāt,
 vbi scientem omnia sciunt. Nam quidam noster re-
 ligiosus vir, & vitæ valde laudabilis, cum ante hoc

HAY. DE VARIET. LIB.

triennium moreretur (sicut religiosi alij, qui præsentes fuere testati sunt) in hora sui exitus Ionã propheta, Ezechielem quoq; & Danielẽ cœpit aspicere, quos dum ad se venisse diceret, & depressis luminibus eis reuerentiæ obsequium præberet, ex carne eductus est. Qua in re aperte datur intelligi, quæ erit in illa incorruptibili vita noticia, si vir iste adhuc in carne corruptibili positus, prophetas sanctos, quos nimis nunquam viderat, agnouit.

Quod beatorum animæ mox vt e corpore exeunt ad Christũ pergũt. Cap. IX.

Greg. **Q**Uod nunc ante restitutionẽ corporum in cælo recipi valeant animæ iustorũ, neq; de omnib; iustis fateri possumus, neq; de omnibus negare. Nam sunt quorundam iustorũ animæ q̄ in cælesti regno quibusdam adhuc mansionibus differuntur, in quo dilationis damno quid aliud innuit, nisi quod de perfecta iusticia aliquid minus habuerunt. Et tamen luce clarius constat, quia perfectorũ iustorum animæ, mox cum huius carnis claustra exeunt, in cælestibus sedibus recipiuntur. Quod & ipsa per se veritas attestatur: Vbi cũq; fuerit corpus illuc cõgregabuntur & aquilæ. Quia vbi ipse redemptor noster est corpore, illuc procul dubio colliguntur & animæ iustorũ. Et Paulus dissolui desiderat & esse cũ Christo. Qui ergo Christum esse in cælo non dubitat, nec Pauli animam esse in cælo negat. Qui etiam dissolutionem sui corporis atq; habitationẽ patriæ

Mat. 24.

Phil. 1.

LIBER PRIMVS.

cælestis, dicit: Scimus quoniam terrestris domus huius habitationis dissoluatur, quod ædificationē habemus ex Deo, domū non manufactam, sed eternā in cælis. 2. Cor. 5.

Quod nunc animarum sola beatitudine perfruuntur electi, post resurrectionē vero animarū simul & corporū. Cap. .X.

Electi autem nunc animarū sola, post modum Greg. vero etiam corporū beatitudine perfruuntur, ut in ipsa quoque carne gaudeant, in qua dolores pro domino cruciatusque pertulerunt. Pro qua quippe geminata eorum gloria scriptum est. In terra sua duplicia possidebunt. Hinc etiam ante resurrectionis diem de sanctorū animabus scriptum est: Datus sunt illis singulæ stolæ albę & dictum illis ut requiescerent ad modicum tempus, donec impleatur numerus cōseruatorum & fratrum eorum. Qui itaque nunc singulas acceperunt, binas in iudicio stolas habituri sunt. Quia modo animarū tantummodo, tunc autē binæ stolæ albæ, animarū simul & corporū gloria lætabuntur. Apoc. 6.

Quod per quinquagenariū perpetuitas futuræ quietis nostræ mystice ostendatur.

Caput. XI.

Non sine magno mysterio quinquagenarius numerus in datione vel gratiæ vel legis obseruatus est. Nam quinquagesima die pasche, & lex in monte populo data est, & gratia spiritus di

b ij

HAY. DE VARIET. LIB.

scipulis in cœnaculo missa est. Sed hoc nimirum numero perpetuitas futuræ quietis ostenditur, in quo recte vel legis decalogus mandatur, vel spiritus sancti gratia datur hominibus: ut aperte monstretur, quia quicumque diuinæ legis iussa iuuante spiritus gratia perficiunt, ad veram profecto requiē tendunt. Ideo em̄ numerus quinquagenarius significationi internæ quietis aptatur, quia ex septē septimanis &

Exo, 20. monade perficitur. Sex quippe diebus in lege populus operari, septima quiescere: sex annis arare & metere, septimo iussus est cessare, quia & dominus sex diebus mundi ornatū perfecit, septimo ab opere suo cessauerit. Quib⁹ om̄ibus mystice admonemur, quod hi qui in hoc seculo (quod sex ætatib⁹ cōstat) bonis operibus pro domino instant, in Sabbathum in futuro, id est, in requiē à domino includuntur eternam. Quod autem septem dies dicuntur, multiplicē eiusdem requiei abundantiam designat, in qua premium illud sublime datur electis, de q̄ Apostolus ait: Quod oculus non vidit, nec auris audiuit, nec in cor

1. Cor, 2. hominis ascendit, quæ præparauit Deus diligētibus se. Porro ipse dies quinquagesimus, qui septē septimanis super est, & maiori præ cæteris erat solemnitate venerabilis, tempus futuræ resurrectionis indicat, in quo illa requies, qua nunc animæ fruuntur electorū, corporum quoque receptorum gloria cumulabitur. Quinquagesimus etenim annus in lege Iubileus, id est, dimittens siue mutatus appellari iussus ē, in quo populus ab omni operatiōe quiesceret, om̄ium debita laxarentur, serui liberi redirent. Annus

LIBER PRIMVS.

ipse maioribus solemnibus, ac laudibus diuinis eminentior cæteris existeret. Merito per hunc numerum illa summæ pacis tranquillitas indicatur, quando (sicut Apostolus ait) canente nouissima tuba mortui resurgēt, & nos immutabimur in gloriā. Vbi cessantibus huius seculi laboribus & erumnis, dimissis omnium culparum debitis, in sola diuinæ visionis contemplatione cunctus electorum populus in eternum gaudebit, impleto illo desiderabili, domini ac saluatoris nostri mandato: vacate & videte quoniā ego sum de⁹.

1. Co. 15.

Quod per sextam feriam præsens vita, per Sabbathum requies animarum, per dominicam diem gloria resurrectionis ostenditur.

Caput XII.

SEPTem etenim diebus vniuersum tempus euoluitur. Aeterna etenim dies, quæ expleta septem dierum vicissitudine sequitur, scilicet octaua est. Huius octonarii numeri causa est, quod post Sabbathum dominus voluit à morte resurgere. Dies quippe dominicus, qui tertius est à morte dominica, à conditione dierum numeratur octauus, quia Sabbathum sequitur. Vnde & ipsa redemptoris nostri passio, & vera resurrectio, figurauit aliquid de suo corpore in diebus passionis suæ. Sexta enim feria passus est, sabbato quieuit in sepulchro, dominico autem die resurrexit à mortuis. Præsens etenim vita nobis adhuc sexta est feria, quia in doloribus ducitur, & in angustiis cruciatur, sed Sabbatho quasi in sepulchro quiescimus, quia

HAY. DE VARIET. LIB.

requiem animæ post corpus inuenimus. Domini-
co vero die, videlicet à passione tercio, à conditione
vt dixim⁹ octauo, iam corpore à morte resurgim⁹,
& in gloria animæ etiã cum carne gaudem⁹. Quod
ergo mire saluator noster fecit in se, hoc veraciter si-
gnauit in nobis, vt nos & dolor in sexta, & requies
in septima, & gloria excipiat in octaua.

Quæ & quanta sit differentia inter duas
vitas sanctæ dei ecclesiæ. Cap. XIII,

Aug. **D**Vas itaq; vitas sibi diuinitus prædicatas cõ-
mendatas nouit ecclesia. Quarũ vna est in fi-
de, altera in specie. Vna in tempore peregrina-
tionis, altera in æternitate mansionis. Vna in la-
bore, altera in rege. Vna in via, altera in patria. Vna
in opere actionis, altera in mercede cõtemplatiõis.
Vna declinat à malo & facit bonũ, altera nullum ha-
bet à quo declinet malum, & magnũ habet quo fru-
atur bonũ. Vna cum hoste pugnat, altera sine hoste
regnat. Vna fortis ẽ in aduersis, altera nihil sentit ad-
uersi. Vna carnales libidines frenat, altera spiritalib⁹
delectationibus vacat. Vna est vincẽdi cura sollici-
ta, altera victoriæ pace secura. Vna in tentationib⁹
adiuuatur, altera sine vlla tentatione in ipso adiuto-
re lætatur, Vna subuenit indigenti, altera ibi est vbi
nullum inuenit indigentem. Vna aliena peccata, vt
sua sibi ignoscãtur, ignoscit, altera nec patitur quod
ignoscat, ne facit qd sibi poscat ignosci. Vna flagel-
latur malis ne extollatur in bonis, altera tanta pleni

LIBER PRIMVS.

tudine gratiæ, caret omni malo, vt sine vlla tētatiōe
superbiæ clareat summo bono. Vna bona & mala
discernit, altera sola quæ bona sunt cernit. Ergo vna
bona est sed adhuc misera, altera melior & beata.

Quod per quadragesimalē afflictionē
vita præsens, per quinquagesimā æterna
læticia ostendatur. Cap. XIII.

SANCTA Dei ecclesia in quibusdam suis membris Beda.
adhuc pro æterna requie laborat in terris, in quibusdam
vero omni finito labore cum Christo iam regnat in cælis. In memoriam vtriusque vitæ cō-
stituere patres nostri gemina hæc cōgrua religionis
solemnia. Quadragesimā videlicet afflictionis & ie-
iuniorum, instante iam dominicæ resurrectionis tē-
pore, gaudijsque pascalibus, vt per eam nobis sæpius
ad memoriam reuocarēt, quia per labores & conti-
nētiam, per vigilijs & orationes, per cætera, quæ Apo-
stolus cōmemorat arma iusticiæ, ad vitæ immortalis Ro. 6.
præmia debemus attingere. Porro Quinquagesi-
mā ab ipso dominicæ resurrectiōis die inchoare, &
gaudijs potius laudibusque diuinis, quàm ieiunijs vo-
luerūt esse celebrem, quatinus annuis eius festis dul-
cius admoneremur desiderium nostrum ad obtinē-
da festa, quæ non sunt annua sed cōtinua, non terre-
na sed cælestia semper accedere fixumque tenere. Quia
non in tempore mortalitatis huius, sed in æternita-
te futuræ incorruptionis vera nobis quærenda felici-
tas, vera est inuenienda solemnitas, vbi cessantibus

HAY. DE VARIET. LIB.

Pfal. 83. cunctis angoribus tota in dei visiōe ac laude vita geritur. Iuxta hoc quod Propheta, corde pariter & carne in deum viuum exultans aiebat. Beati qui habitant in domo tua, in seculū seculi laudabunt te.

Nemo perfecte beatus esse potest, antequā ad futuram perueniat beatitudinem.

Caput XV.

Prosp. **I**N præsenti autem vita quantalibet quis excellentia sanctitatis emineat, quantalibet quis eminentia perfectionis excellat, potest quidem fieri pro modulo huius vitæ perfectus, sed nō est sic de sua perfectiōe securus, vt non debeat de casu esse sollicitus: & vtique vbi est sollicitudo non est absoluta beatitudo, quæ nequaquā perfecta credenda est, si segura non fuerit, nec segura erit nisi omnē sollicitudinem securitas æterna consumpserit. Quapropter qui dicunt in hac vita beati, spe beatitudinis futuræ beati sunt, ipsa autē re nō hic, sed in illa vita beati futuri, quia ibi omnium beatorū beatitudo perfecta erit, ubi humana natura sui gloriam conditoris & suam perfecte beatificata visura est, atque ei sine vllō defectu suę beatitudinis adhærebit.

Tūc omnium electorū perfecte erit cor et anima vna, quando Deus erit omnia in omnibus.

Caput XVI.

Beda. Actu. 4. **S**icut in primordio nascentis ecclesiæ in Hierosolimis quondam multitudini credētium erat

LIBER PRIMVS.

cor & anima vna, & erant illis omnia cōmunia. Ita in illa summæ pacis visione multitudini credenti um deum erit cor & anima vna, diligendi ac laudandi eum, cuius se gratia viderint esse saluatos, & ibi veraciter erunt omnibus omnia cōmunia, quia sicut **A-**^{1. Cor. 15.}
postolus ait, erit Deus oīa in omnibus. Ibi bēs quicūque fuerint vnum corpus erunt, & singuli de sua & de singulorum felicitate gaudebunt. Hæc est vera & beata unanimitas sanctorū angelorum & hominū beatorū in illa perpetua regione, quibus est una voluntas gloriam regni Dei dicere, & potentiam uirtutis eius eloqui.

Quod sc̄ta Hierusalē cælestis ex parte æterna, & ex parte captiua sit. Ca. XVII.

SANCTA Hierusalem cælestis ex parte æterna, & **Aug.**
 ex parte captiua est. In angelis æterna, in hominibus captiua. Non enim omnes illius ciuitatis ciues captiui sunt, sed qui inde peregrinantur ipsi captiui sunt. Homo cuius est Hierusalem, sed uendit⁹ sub peccato factus peregrinus. Sicut enim populus ille de terra Hierusalem in captiuitate ductus est in Babylonia, & post septuaginta annos redijt ad ciuitatem suam. Septuaginta anni significant omne tempus quod septem diebus euoluitur. Ita cum transierit omne tempus tunc redimus & nos ad patriam nostram æternam Hierusalem, ubi sunt ciues nostri Angeli, ab ipsis nostris peregrinamur in terra. In peregrinatione suspiramus, in ciuitate gaudebimus.

HAY. DE VARIET. LIB.

Quam ardentem desiderare debent regionem suam cælestis patriæ peregrini.

Caput XVIII.

Aug. **C**ælestem ad patriam peregrinus ille ardentem redire desiderabat, qui dolens gemensq; dicebat: Heu mihi, quia incolatus meus longinquus factus est. Ac si diceret: Domine multum à te recessi, peregrinatio mea facta est longinqua. Nondum ueni in patriam illam ubi cum nullo malo uicturus sum. Nondum ueni ad illam societatem angelorum, ubi scandala non timebo. Quare autem nondum sum ibi? Quia incolatus meus longinquus factus est. Incolatus peregrinatio est. Incola dicitur qui habitat in terra aliena, non in ciuitate sua. Longinquus factus est incolatus meus. Et ubi longinquus? Aliquando fratres mei cum peregrinatur homo inter meliores uiuit quam in patria sua forte uiueret, sed non sic est quando de Hierusalē illa cælesti peregrinamur. Mutat enim homo patriam, & aliquando illi in peregrinatione bene est. Inuenit amicos fideles peregrinando quos in patria inuenire non potuit. Inimicos habuit ut de patria pelleretur & peregrinaretur, inuenit quod non habebat in patria. Non sic est patria illa Hierusalē ubi omnes boni, quicumque inde peregrinatur in malos est. Nec recedere à malis potest nisi cum redierit ad societatem angelorum, ut ibi sit unde peregrinatur, ubi omnes iusti & sancti qui fruuntur uerbo dei sine lectione, sine literis. Quod enim nobis per paginas scriptum est, per faciem dei illi cernunt. Qualis patria?

Aug.

Psal. 119.

LIBER PRIMVS.

magna patria, & miseri, peregrini ab illa patria. Sed quid ait iste? longinqua facta est peregrinatio mea. Iste iam volens redire cognoscit infelicitatē peregrinationis suæ, quia cognouit illam, redit, & ad beatā desiderat ascendere patriam.

Qualiter plangere debent captiui patriā suā æternam Hierusalem. Cap. XIX.

Gemamus omnes, gemamus singuli in hac captiuitate, in hac mortalitate, suspiremus, desideremus patriā nostram Hierusalē cælestem. Tendamus ad conditorē nostrū eiusdem ciuitatis fabricatorem, petamus ei bonorū operæ sumptus, vt mereamur peruenire ad eum, & in domo eius habitare omnibus diebus vitæ nostrę, hoc est, perenni vita. Hanc domum æternam, quam ex deo habemus in cælis, diligebat ille qui dicebat: Domine dilexi decorum domus tuæ, & locū habitationis gloriæ tuæ, Et iter: Quam dilecta tabernacula tuā domine virtutum, cōcupiscit & deficit anima mea in atrio dñi. Quia melior dies vna in atrijs tuis super milia. Nam & ipse ad dominum sitiēter peruenire desiderabat, cum dicebat: Sitiuit anima mea ad deum fontem viuum, quando veniam & apparebo ante faciem domini. In hac em̄ positi peregrinatione ploremus coram domino qui fecit nos, quia ipse dominus deus omni cōtritione cordis & corporis redire desideremus ad illam supernam Hierusalē, quæ est mater omnium nostrum. Ab illa peregrinamur in hac misere

Aug.

Psal. 25.

Psal. 53.

Eodem

Psal. 41.

Aug.

HAY. DE VARIET. LIB.

ra vita, ad eius reditum suspiremus. Tam diu miserī
& laborantes sumus, donec ad illam redeamus, vbi
videre possimus deum deorū in sancto mōte Zion.

Quod nemo mortaliū dicere potest, quā
tā iustoz sint gaudia in cælo. Cap. XX.

Aug. **H**V manus sermo nec explicare potest nec co-
gitare, quæ & quanta sint gaudia in cælo te-
stante Paulo apostolo: Quod oculus nō vi-
dit nec auris audiuit, nec in cor hominis ascēdit, quæ
præparauit deus diligētibus se. Diligamus igitur
ex toto corde, omnibusq; viribus deum ipsam quā
electis suis, p̄misit beatitudinē desiderātes. Terrena
omnia & trāsitoria nobis pro amore cælestis patrię
vilescant, totis animæ viribus tendamus illuc, inter-
nis cordis affectibus suspiremus illuc. Petamus oēs
cum lachrymis, petamus singuli Deum, vt inhabite-
mus in domo eius omnibus diebus vitæ nostræ, &
mereamur videre bona eius in terra viuentiū. Hæc
de qualitate futuræ beatitudinis, ex diuinis sanctorū
patrum libris pauca excerpta sufficiant. Nunc igitur
quibus ad eam bonorum operū passibus cur-
rendum sit, adiuuante domino carpen-
do flores ex catholicorum pa-
trū edictis demōstremus.

Finis libri primi.